

van Liefde. De Vincentiusvereniging bracht de katholieke middenstand samen, die hier als in veel Hollandse steden vrij talrijk was en de ruggegraat vormde van de katholieke gemeenschap. Zij financierde ook de sociale zorg die gebruikelijk in die tijd praktisch geheel uit particuliere beurs betaald werd. De Zusters van Liefde, een schepping van de latere bisschop van Utrecht, Zwijsen, gaven door een zichzelf geheel wegcijferende inzet gestalte aan onderwijs en medische zorg in de zich steeds meer afschermdende katholieke gemeenschap.

— Tekenend voor de sfeer uit het begin van deze eeuw is het geharrewar rond de oprichting van de eigen, dus katholieke vereniging voor ziekenverpleging, naast het reeds bestaande Witte Kruis. Motor achter al deze activiteiten was een van de kopstukken in katholiek Hoorn, de leerhandelaar Bloem. Zijn markante kop komen we verschillende keren tegen op de bladzijden van dit gedeelte.

— Tot een van de gedeelten die beter gemist hadden kunnen worden, behoort het verhaal van de Hoornse Sint Jansviering (blz. 66). Overigens past het verhaal over de katholieken die wraak zullen op de protestanten geheel in de katholieke mentaliteit uit de achttiende eeuw, iets dergelijks is op verschillende plaatsen in ons land geconstateerd (1).

— Het tweede deel behandelt de opkomst van en het leven en werken in het Sint Jans Gasthuis aan de Koepoortsweg, dat in 1913 geopend werd. Het is dan de tijd waarin „vrijwel het gehele leven in r.k. verenigingen is georganiseerd“. De katholieke poot van wat later het zuilenstelsel zou gaan heten, is dan dus volledig ontwikkeld. Zeer uitvoerig schetst de schrijver de langzame transformatie van een aantal herenhuizen aan de Koepoortsweg — in die tijd sprak men nog van herenhuizen en waren er ook nog lieden die het bij zulke woningen passende predicaat verdienden — tot het ziekenhuis annex klooster. Daarmee parallel loopt de ontwikkeling van gasthuis tot modern ziekenhuis. Zeer objectief worden ook de interne moeilijkheden beschreven zoals het toelatingsbeleid van de specialisten in de dertiger en veertiger jaren.

— Het laatste deel is historisch gezien het minst interessant, hoewel met niet minder verve geschreven dan de rest. Naast de levendige schets van het moderne ziekenhuisbedrijf is de belangrijkste kwestie die hier behandeld wordt de dreigende samenvoeging van de beide grote Hoornse ziekenhuizen. Overigens is daar ook het Snouck van Loosenziekenhuis in Enkhuizen bij betrokken. Het is een symptoom van het afbrokkelingsproces van het zuilenstelsel. Daarnaast spelen ook de financiële en economische problemen een rol. En daarmee zijn we terug in het heden.

— Het geheel nog eens overziende, zou ik tot slot nog een paar opmerkingen willen maken.

— Ik heb mezelf afgevraagd, of we dit boek een (populair) wetenschappelijk werk mogen noemen. De schrijver heeft me verteld van niet. Zelf ben ik daar niet zo zeker van. De voor een wetenschappelijk historisch werk noodzakelijke objectiviteit is aanwezig.

De auteur vermijdt angstvallig het aanleggen van eigentijdse normen bij de beoordeling van toestanden en gebeurtenissen uit het verleden en dat is geen geringe prestatie bij een onderwerp met zoveel levensbeschouwelijke valkuilen.

Ook dat is een vereiste voor een verantwoord wetenschappelijk werk. En Onstenk hanteert een stijl vol

onderkoelde humor die het werk tot op het eind toe leesbaar houdt.

— De auteur heeft echter de neiging door zijn enthousiasme voor het onderwerp soms verdwaald te raken in niet ter zake doende details. Hierboven heb ik daarvan een paar voorbeelden gegeven. Daarvoor in de plaats had ik graag de Hoornse zaken wat meer in verband zien gebracht met de algemene ontwikkelingen in Nederland rond de langzaam in de negentiende eeuw groeiende katholieke zuil en de afbrokkeling ervan in de jongste tijd. Ik begrijp, dat het om de geschiedenis van een Hoorns ziekenhuis gaat, maar nu blijft al dat gezwoeg om een eigen katholieke inrichting, om eigen katholieke scholen, eigen vakverenigingen en meer dergelijke zaken voor de niet katholieke lezer wat onduidelijk in de lucht hangen.

— Het afschermen van de eigen groep, het uitbouwen van de eigen sociale organisaties, was een strategie ontwikkeld in de twee eeuwen dat de katholieken als achtergestelde groep met de rest van de bevolking moesten zien samen te leven. Het boek is er daarom niet minder om. Ik zou het beslist betreuren als dit Onstenks laatste werk is.

H.W.S.

Zes eeuwen in 't Ghesthuus

Jan Onstenk

(1) Zie: Willem Frijhoff, *Katholieke toekomstverwachting ten tijde van de Republiek*. In: *Bijdr. en meded. Gesch. der Ned. Dl. 98, afl. 3 (1983), blz. 430-459.*

Jan Onstenk, *Zes eeuwen in 't Ghesthuus. (Een historie van mensen rond Sint Jan.)* ISBN 90.70022.24.9. Aantal pagina's 176. Formaat 21x30 cm. Verschenen in 1983 bij Uitgeverij Edecea BV, Hoorn. Boekhandelsprijs f 50,—.